

процес віртуалізації, не просто стосуються всіх сфер суспільного життя людини, а має велике значення в пізнанні, освоєнні і формуванні сучасного культурного простору. Віртуалізація змінює людський спосіб життя, створюючи натомість новий — штучний. Так віртуальна реальність як множинність породжує різноманітність реальності, світоглядних систем, «картин світу». Прийняття багатоваріантності шляхів розвитку суспільства та процесів, що відбуваються в ньому, підводить сучасну людину до свідомого використання віртуального простору для побудови моделей майбутнього та прогнозування.

Бібліографічні посилання:

1. Онищук О. Сучасна людина у просторі віртуальної реальності: особливості соціально-культурної трансформації / О. Онищук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Філософські науки. – 2014. – № 780. – 34-39.
2. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют / Е. Молчанова, Ю. Солодковський // Міжнародна економічна політика. – 2014. – № 1(20). – С. 60–79.
3. Нікітіна Л. О. Обіг віртуальної валюти – глобалізаційна новела сучасного інформаційного суспільства / Л. О. Нікітіна, О. В. Федорович // Прикарпатський юридичний вісник. – 2017. – Вип. 1. – С. 101-104.
4. Любимий Я. В. Проблема віртуалізації інформаційного суспільства / Я. В. Любимий // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія. – 2014. – № 1. – С. 15-20.
5. Платон. Собрание сочинений в 4 т. Т.1 / Пер. с древнегреч. М.: Мысль, 1990. – 860 с.
6. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції / В. Петрушенко. – Львів: «Магнолія 2006», 2011. – 352 с.

Завгородній Віталій Анатолійович,
кандидат юридичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ
ЛЮДИНИ НА РІЗНІ СФЕРИ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ
(ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)**

Вплив є одним із чинників формування та функціонування багатьох суспільних, психологічних та правових явищ. У контексті даного дослідження практику Європейського Суду з прав людини (далі ЄСПЛ) пропонується розглядати невід'ємним джерелом впливу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод на суб'єктів національного права, що має різні аспекти свого вияву. Одним з таких аспектів є соціально-правовий, тобто на різні сфери суспільного життя, що попередньо не досліджувався представниками юридичної науки. Вагомий внесок у розробку проблеми соціального впливу

зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Е. Авермат, Ф. Зимбаро, М. Ляйппе, В.М. Куликов, А.В. Петровський, П.М. Шихирєв, В.А. Янчук та інші. Аналіз їх праць дозволяє виокремити такі підходи щодо розуміння сутності цього поняття: дія, спроба, кооперація, комунікація, відносини, поведінка, тиск на людину з метою зміни у неї знань, установок, поведінки або емоцій щодо певного явища.

Зазначене та попередньо отримані результати дослідження щодо сутності поняття «вплив практики ЄСПЛ», дають змогу прийти до висновку, що його соціальний-правовий аспект – це передусім позитивна дія правових позицій Страсбурзького Суду на членів соціуму, їх психіку та поведінку, що зумовлює зміни у взаємовідносинах (взаємних зв'язках) між ними у різних сферах життєдіяльності суспільства. Джерелом такого впливу є рішення ЄСПЛ, як проти України, так і інших держав-учасниць Конвенції, об'єктом впливу – правосвідомість членів суспільства, засобом впливу – правові позиції ЄСПЛ.

Усвідомлення людьми змісту та обсягу існуючих конвенційних прав і свобод, в їх інтерпретації Міжнародним судом Ради Європи, призводить до активізації діяльності щодо їх захисту. І вже сьогодні можна спостерігати ті позитивні зміни в соціумі, які відбуваються в під впливом практики ЄСПЛ.

Безпосередньо в політичній сфері можна споглядати зміни в суспільному житті щодо реалізації таких ключових політичних прав людини, як участь у мирних зібраннях та виборах. Свідченням цього є результати дослідження М. Середи, який зазначає, що прецеденти встановлені Європейським судом у справах «Веренцов проти України» та «Шмушкович проти України» використовуються активістами при оскарженні законності актів місцевих органів влади, які обмежують право громадян на проведення мирних зібрань у різних містах, серед яких Полтава та Харків. При цьому станом вже на 2015 рік суттєво зменшився і відсоток судових заборон мирних зібрань. У 2015 році суди заборонили лише 19 зібрань (51%), що є прогресом порівняно з відсотком судових заборон у 2011 (89%), 2012 (88%), 2013 і 2014 роках (по 83%) [1].

Аналіз вказаних результатів соціологічного дослідження дозволяють зробити висновок, що суспільство, не очікуючи реакції держави на визначені в рішеннях Страсбурзького Суду недоліки чинного національного законодавства, апелює до рішень публічної влади, використовуючи правові позиції ЄСПЛ, і таким чином, ще раз додатково наголошує на необхідності їх обов'язкового урахування при забезпеченні і гарантуванні прав людини.

Вплив практики ЄСПЛ на економічну сферу життєдіяльності суспільства яскраво простежується через нове усвідомлення людьми сутності таких важливих категорій як «майно» та «власність» в їх інтерпретації ЄСПЛ.

Як стверджує О.А. Мірошниченко, кількість скарг щодо захисту права власності (всіх держав-учасниць) у ЄСПЛ сягає 13,35% за період з 1959 року по 2012 рік. Захист цього права посідає 2 місце після скарг щодо справедливості

вого судового розгляду (ст.6 ЄКПЛ), які займають 45,01% від всіх скарг, які надійшли до суду протягом періоду 1959-2012 рік. Якщо конкретизувати ці дані, то протягом 1959-2012 рр. проти України було подано 305 скарг громадян на підставі статті 1 Додаткового протоколу [2, с.371].

Зазначені кількісні показники вказують на те, що сформовані ЄСПЛ правові позиції у таких справах, як «Бейелер проти Італії» (1996 р.), «Броньовський проти Польщі» (2004 р.), «Копецький проти Словаччини» (2004 р.) тощо обумовили переосмислення обсягу права на власність, активізували процеси звернення до ЄСПЛ і, як наслідок, маємо ухвалення проти України вже більш ніж 150 рішень по ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Вплив практики ЄСПЛ можна споглядати і в сімейній сфері суспільного життя через зміни у ставленні людей до таких важливих інститутів як «сім'я» та «усиновлення». Так, наприклад, дві гомосексуальні пари з України подали позов до ЄСПЛ з вимогою визнання в Україні одностатевих партнерств на рівні шлюбу, посилаючись на рішення у справі «Schalk and Kopf v. Austria, 2010», в якому ЄСПЛ визнав, що відносини співжиття одностатевої пари, яка живе в стабільному «de facto» партнерстві, підпадає під поняття «сімейне життя» [3]. Заявники стверджували, що різниця в правах між одностатевими і різностатевими парами не переслідує законних цілей і є дискримінаційною.

Зважаючи на прецедентність рішень ЄСПЛ, такі звернення потенційно можуть мати позитивні результати для скаргників, оскільки подібні питання вже були предметом розгляду ЄСПЛ у справах: «*Karner v. Austria*», в якому ЄСПЛ зазначив, що держава має забезпечувати захист прав традиційного подружжя, при цьому не порушуючи права гомосексуальних пар; «*Oliari and Others v. Italy*», яким ЄСПЛ зобов'язав законодавчо створити форму союзу, відмінну від шлюбу, але таку, яка узаконює союз одностатевих пар, адже «право на союз має бути у всіх пар, включаючи одностатевих [4].

Перебуваючи під постійним натиском частини громадськості органи влади змушені реагувати на виклики сучасності, що прослідковується в прийнятих ними рішеннях. Свідченням цього є, наприклад, План заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, до якого включено пункт щодо необхідності розроблення та подання на розгляд Уряду законопроекту про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатевих і одностатевих пар [5].

Як слушно зауважує Г. Журавльова, гостро постає і питання стосовно усиновлення, оскільки за даними соціальних опитувань, жителі України здебільшого виступають проти усиновлення дітей одностатевими парами чи самотніми особами, представниками ЛГБТ-спільноти, пов'язуючи усиновлення за таких обставин з наслідком у вигляді виникнення в дітей гомосексуальної орієнтації чи зміни гендерної ідентичності [6, с. 67].

Проте, слід зазначити, що за результатами опитувань центру «ЦІМЕС», які оприлюднені на національному ЛГБТ порталі України, позитивно став-

ляться до всиновлення одностатевими парами дітей [7], а це фактично кожен п'ятий з опитаних, що вказує на поступові зміни у ставленні людей до цього питання, в тому числі і під впливом рішень Стразбургського Суду, серед яких варто виокремити: 1) у справі «E.V. v. France», в якому Суд постановив, що гомосексуальність не може бути підставою для відмови в усиновленні дитини [8]; 2) у справі «Fretté v. France», у якій Суд встановив, що французькі органи влади відмовили заявникові в наданні попереднього дозволу на усиновлення дитини за ознакою сексуальної орієнтації заявника [9].

Норми, що уможливають подібне усиновлення містяться і в Європейській конвенції про усиновлення дітей, яку 15.02.2011 було ратифіковано Законом, хоча й з відповідними застереженнями.

На наше переконання, соціально-правовий аспект впливу практики ЄСПЛ також є чинником формування в Україні громадянського суспільства. І це, передусім, пов'язано з тим, що під впливом практики ЄСПЛ формується нове конвенційне мислення, що дозволяє членам соціуму усвідомити існуючі європейські цінності, досягнути зміст та обсяг прав і свобод людини, визначити для себе ефективний алгоритм дій для їх захисту, створювати власними силами умови для недопущення їх порушення. Тільки за таких умов можна говорити про повноту прав і свобод людини, що забезпечуються не тільки через їх формальне закріплення в Конституції чи Конвенції, а і їх неілюзорність та реальність існування для кожної людини.

Становлення громадянського суспільства в Україні неможливе без одночасного покращення і рівня якості життя людей, за допомогою якого, як зазначає І.В. Гукалова, характеризуються суттєві обставини життя конкретної територіальної спільності людей, які, крім іншого, визначають і ступінь свободи, реалізації прав людини [10, с. 83].

Вищезазначене, дозволяє виокремити такі суттєві ознаки, що притаманні впливу практики ЄСПЛ на різні сфери суспільного життя: 1) полягає у дії правових позицій Стразбургського Суду на психіку та поведінку людини як частини соціуму; 2) зумовлює зміни у взаємовідносинах між людьми, а також між людиною та державою; 3) особливо проявляється в політичній, економічній та сімейній сферах життєдіяльності суспільства; 4) є чинником змін якості життя людей та формування в Україні громадянського суспільства; 5) відбувається за участю суб'єктів юридичної діяльності.

Бібліографічні посилання:

1. Серета М. Мирні зібрання у практиці адміністративних судів 2015 : масштаби змінилися, проблеми лишилися. Центр політико-правових реформ. URL: <http://pravo.org.ua/>
2. Мірошниченко О.А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика). *Форум права*. 2013. №2. С. 371-374.
3. Рішення ЄСПЛ у справі «Schalk and Kopf v. Austria», (Application № 30141/04) від 24.06.2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
4. Рішення ЄСПЛ у справі «Oliari and Others v. Italy» (Applications № 18766/11 and 36030/11) від 21.10.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>

5. Про затвердження плану дій з реалізації. Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
6. Журавльова Г. Принцип гендерної рівності: Україна та міжнародний досвід. *Visegrad journal on human rights*, 2016. №2/1. С. 63-71.
7. Національний ЛГБТ-портал України. URL : https://www.lgbt.org.ua/news/show_2947/
8. Рішення ЄСПЛ у справі «E.B. v. France» (Application № 43546/02) від 14.03.2007. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
9. Рішення ЄСПЛ у справі «Fretté v. France», (Application № 36515/97) від 26.02.2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
10. Гукалова І.В. Якість життя населення України : суспільно-географічна концептуалізація : монографія. Київ, 2009. 346 с.

Зайцева Анастасія Валеріївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Інформаційні технології протягом ХХ ст. швидко розвивалися і в сьогоденні світі продовжується безперервний процес їх удосконалення. Інформаційні технології створюють новий рівень зв'язку, формуючи глобальну інфраструктуру і проникаючи практично в усі сфери суспільного життя. Засоби масової інформації традиційно мають потужний вплив на індивідуальну та групову свідомість, що, у свою чергу, має визначальну роль у формуванні суспільної думки та інтересів громадян. Серед багатьох засобів впливу, як зазначають дослідники, найефективнішим є інформаційний, який належить до нематеріальних ресурсів. В соціальній та політичній сферах відстоювання як особистих, так і національних інтересів перекинулось в інформаційний простір, де швидше можна привернути увагу людей до певної проблеми та, навіть, сформувавши необхідну суспільну думку [1]. Таким чином, ЗМІ виступають одночасно як в якості засобу формування громадської думки, так і її проявом.

ЗМІ традиційно вважають інститутом громадянського суспільства, який виконує функції посередника між особою та державою, виступаючи інструментом захисту прав громадян. Не дарма ЗМІ називають «четвертою владою», яка стоїть поруч із законодавчою, виконавчою і судовою.

З огляду на вищенаведене вважаємо за необхідне зауважити на клю-